

Nokian Luonto ry.
c/o Timo Lepistö
Aaroninkatu 14
37130 Nokia
nokianluonto@gmail.com
p. 044 505 5999

VALITUS
17.2.2014

HÄMEENLINNAN HALLINTO-OIKEUS

Asia Valitus Nokian rakennus- ja ympäristölautakunnan päätöksestä
24.1.2014: maisematyölupahakemuksen hyväksyminen
metsänhakkuuseen Viikin kylän tiloilla Viikinmetsä 1:367 ja 1:368

Jari Ollila on hakenut maisematyölupaa metsänhakkuihin Pohjois-Nokian metsäjärvien ympäristössä Kaakkurijärvien natura-alueella (Viikin kylän tilat Viikinmetsä 1:367 ja 1:368). Nokian kaupungin rakennus- ja ympäristölautakunta on myöntänyt maisematyöluvan 24.1.2014.

Katsomme, että maisematyöluva ei täytä maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:ssä mainittuja edellytyksiä.

1. Maankäyttö- ja rakennuslain 140 §

Maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:n mukaan ”maisematyöluva on myönnettävä, jollei toimenpide vaikeuta alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen taikka turmele kaupunki- tai maisemakuvaa”.

1.1 Toimenpide vaikeuttaa alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen

Hankealueen järvien ranta-alueet on rantaosayleiskaavassa merkitty luonnonsuojelualueiksi (SL-2). Niiden ensisijainen käyttötarkoitus on kaavan mukaan luonnonsuojelu. Ollilan suunnittelemat hakkuut ovat raivauksia, harvennuksia ja avohakkuita, ja näiden lisäksi on tarkoitus tehdä laikutuksia (käsitellä kaivurilla maanpintaa). Nämä toimet noudattavat tehometsätalouden tavanomaista trendiä, joka ei kuitenkaan sovi luonnonsuojelualueelle.

Katsomme, että normaalin metsätalouden harjoittaminen luonnonsuojelualueella ei täytä maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:ssä mainittuja maisematyöluvan edellytyksiä: toimenpiteet vaikeuttaisivat alueen käyttämistä kaavassa varattuun tarkoitukseen (tässä tapauksessa luonnonsuojelu) vuosikymmenten ajan.

1.2 Toimenpide turmelee kaupunki- tai maisemakuvaa

Nokian rakennus- ja ympäristölautakunta nostaa maisematyölupapäätöksessään esiin Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunnon, jonka ELY-keskus antoi 2.10.2013. Ote ELY-keskuksen lausunnosta:

”Luonnonsuojelualueeseen kohdistuvien hakkuiden osalta ELY-keskus katsoo, että hakkuut ja hoitotoimenpiteet voidaan toteuttaa suunnitellulla tavalla, jos ne tehdään 15.4.-31.8. välisen ajan ulkopuolella. Metsätaloustoimissa luonnonsuojelualueella tulee noudattaa rauhoitusmääräysten

mukaan Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion metsän- ja rantametsien hoitosuosituksia alueen maisemalliset arvot huomioiden.”

Rakennus- ja ympäristölautakunnan päätöksen mukaan ”hakkuita ei saa tehdä 15.4. – 31.8. välisenä aikana [kaakkurien pesimäaikana, muutoksenhakijoiden lisäys]. Hakkuita ei saa tehdä luonnonsuojelulain mukaisen rauhoituspäätöksen A-alueilla. Metsätaloustoimissa luonnonsuojelualueella tulee noudattaa Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion metsän- ja rantametsien hoitosuosituksia alueen maisemalliset arvot huomioiden.”

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan maisemallisia arvoja ei saa turmella. Maisema-arvojen säilyminen jätetään ELY-keskuksen lausunnossa ja lautakunnan päätöksessä kuitenkin hyvin keveiden kantimien varaan.

Suunnitellut hakkuut sijoittuvat metsäjärvien ympäristöön luonnonsuojelualueella, jossa liikkuu runsaasti retkeilijöitä. Maisemallisesti ne metsät, joihin maisematyölupaa haettiin, ovat keskeisiä. Kaavaillut metsätaloustoimet edustavat voimaperäistä metsätaloutta, jossa tehdään avohakkuita ja valmistellaan metsää tulevaa avohakkuuta varten raivauksin ja harvennuksin.

ELY-keskuksen ja lautakunnan käyttämä ilmaisu ”alueen maisemallisten arvojen huomioiminen” on näin tärkeällä luonnonsuojelu- ja virkistysalueella liian lavea. Kuka valvoo, miten maisemallisia arvoja on säästetty hakkuissa? Millä kriteereillä maisemallisten arvojen säilyminen mitataan?

2. Luonnonsuojelulaki

2.1 Luonnonsuojelulain 65 ja 66 §

Luonnonsuojelulain 66 §:n mukaan ”viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen taikka hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos --- arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon”.

Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunnon mukaan ”hakkuut eivät suunnitelman mukaisilla alueilla tehtynä todennäköisesti merkittävästi heikennä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon”.

Kaakkurijärvien natura-alue on 574 hehtaarin kokoinen. Toinen maanomistaja haki samalle natura-alueelle maisematyölupaa viimeksi syksyllä 2011. Tuolloin Nokian rakennus- ja ympäristölautakunta ratkaisi asian samalla tavoin kuin nyt. TÄHÄN VÄHÄN LISÄÄ.

Kun jokaisessa lupaharkinnassa tarkastellaan kapea-alaisesti vain yhden maanomistajan asiaa, kokonaistilanne kallistuu vähitellen huonoksi. Muistutuksessamme 20.11.2013 toimme esille, että Kaakkurijärvien natura-alueella on tarve kokonaisratkaisulle, joka turvaisi natura-alueen luontoarvojen säilymisen pitkällä aikavälillä. Muuten saattaa käydä niin, että pala palalta kokonaisuus menettää suojeluarvonsa, kun maanomistaja toisensa jälkeen hakee ja saa maisematyöluvan hakkuisiin.

Natura-alueen arvon säilymistä edistävässä kokonaisratkaisussa maisematyöluvia ei lähtökohtaisesti myönnettäisi tehometsätalouden menetelmin suoritettaviin metsänkäsittelytoimiin. Sen sijaan maanomistajia ohjattaisiin selvittämään, voisivatko he saada alueensa täydestä suojelemisesta korvausta.

Pirkanmaan ympäristökeskus julkaisi vuonna 2005 yleissuunnitelman Pirkanmaan Natura 2000 -verkoston hoidosta ja käytöstä. Julkaisussa Kaakkurijärvien natura-aluetta kuvataan seuraavasti:

”Kaakkurijärvet (574 ha) on sekä luontodirektiivin että lintudirektiivin mukainen alue. Se on erittäin arvokas luonnontilaisen pienvesiluonnon kokonaisuus, jonka merkitystä lisäävät kaakkurit. Osa alueista on valtakunnallisesti arvokkaita kallioalueita. Luontodirektiivin luontotyypeistä alueella esiintyy humuspitoisia lampia ja järviä, puustoisia soita, vaihettumis- ja rantasaita, luonnontilaisia pikkujokia ja -puroja sekä boreaalisia luonnonmetsiä. Luontodirektiivin lajeista alueella tavataan liito-oravaa. Lintudirektiivin lajeista alueella pesivät mm. kuikka, kurki sekä valtakunnallisesti silmälläpidettävät kaakkuri ja kehrääjä.”

Maisematyölupaharkinnassa Nokian rakennus- ja ympäristölautakunta on ottanut huomioon ainoastaan kaakkurin tarpeet: hakkuuta ei saa suorittaa lajin pesimäaikaan 15.4.-31.8. Luontodirektiivin luontotyyppien säilyminen sekä lintudirektiivin muut lajit ovat yhtä lailla olleet perusteina, kun alue on liitetty Natura 2000 -verkostoon. Arvio siitä, että hakkuut eivät vaarantaisi natura-alueen luontoarvoja, on ennenaikainen, koska suunniteltujen hakkuiden vaikutuksia luontotyyppihin ja lintudirektiivin muihin lajeihin ei ole tarkasteltu.

Kaakkurien lisäksi hankealueella esiintyy muitakin lintudirektiivin I liitteen lajeja kuin kaakkuri. Hankealueella sijaitsevan Juottojärven ympäristössä elää metsoja ja teeriä, jotka molemmat ovat direktiivilajeja ja kansallisessa uhanalaisluokituksessa (2010) määritetty silmälläpidettäviksi eli lähes uhanalaisiksi. Juottojärven ympäristö on edelleen ainakin teerten soidinpaiikka: teeriä ja myös metsakoiras havaittiin Juottojärven länsipuolella viime vuodenkin soidinkaudella, keväällä 2013. Lisäksi Juottojärvellä on vuosikausia pesinyt uhanalainen (vaarantunut, VU) tukkasotka.

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan ”jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset”.

Katsomme, että viranomaisten olisi pitänyt velvoittaa hakija laatimaan maisematyölupahakemuksestaan luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen natura-arvioinnin. Maisematyölupahakemukseen ei sisälly selvityksiä luontodirektiivin luontotyyppien (kuten boreaalisten luonnonmetsien) tai direktiivilajien esiintymisestä aiotuilla hakkuukohteilla. Hakkuiden suorittaminen kaakkurien pesimäajan ulkopuolella ei riitä varmistamaan, että toimenpiteet eivät turmelisi niitä luontoarvoja, joiden vuoksi tienoo on liitetty Natura 2000 -ohjelmaan.

Mainitsemme vielä, että Kaakkurijärvien natura-alue kuuluu Birdlife Suomen MAALI-hankkeeseen, jonka tavoitteena on kartoittaa ja nimetä maakunnallisesti arvokkaat lintualueet Suomessa. Maakunnallisesti tärkeät lintualueet on tarkoitus kartoittaa, koska tietoja tarvitaan jatkuvasti mm. maankäytön suunnittelussa.

Kaakkurijärvi on yksi Nokian kolmesta MAALI-hankkeeseen hyväksytystä kohteesta. Aluetta kuvaillaan MAALI-hankkessa näin: ”Nokian pohjoisosassa lähekkäisten, karujen, metsien ympäröimien lampien ja pienten järvien muodostama kokonaisuus. Alue on merkittävä kaakkurien pesimäalue, nykykanta on 6-8 paria. MAALI-alue on sama kuin FINIBA-alue 440004 lisättyinä Hangaslammilla. Osa alueesta kuuluu Natura 2000 -verkostoon ja on ls-alue, Naturaan verrattuna MAALI-alueeseen kuuluu lisäksi Hangaslammit, Pitkälampi ja Heinijärvien itäisempi osa. MAALI-alue koostuu 7 osasta, alueen kokonaispinta-ala on 582 ha. Koordinaatit N 6825477 E 311939.”

2.2 Luonnonsuojelulain 49 §

Pirkanmaan ELY-keskus toteaa lausunnossaan, että ”kuvioilta ei ole tehty havaintoja liito-oravasta. Ennen hakkuita tulee kuitenkin varmistaa, ettei kuvioilla ole liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikkoja”.

Lautakunnan maisematyölupapäätöksessä liito-oravaselvitystä ei edellytetä. Liito-orava on mainittu EU:n luontodirektiivin liitteessä IV (a). Liitteessä lueteltujen lajien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen on luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan kielletty. Kuka valvoo ja varmistaa, että hakija on todella tutkinut direktiivilajin esiintymisen ennen hakkuita? Hakemuksessaan ja muistutuksestamme jättämässään vastineessa hakija ei mainitse liito-oravaa lainkaan.

3. Aineiston muut puutteet

Maisematyölupahakemuksen liitekartat ovat suttuiset ja epäselvät. Kopiolaatu on huono ja metsäkuvioiden numerot ovat monin kohdin vain arvailtavissa. Tutustuimme karttoihin sekä sähköisinä että printtiversioina, mutta useassa kohdassa numeroiden tulkinta jäi epävarmaksi.

Hakija on pyrkinyt korjaamaan karttojen huonoa laatua värittämällä metsäkuviot tiettyä toimenpidettä tarkoittavalla värillä, mutta tämä ei poista ongelmaa kokonaan. Lupahakemuksen kirjallisen ja kuvallisen informaation tulisi olla yhteneväinen. Nyt on käynyt niin, että kahdella vihreäksi väritetyllä kuviolla ei näytä olevan numeroa lainkaan (Ison Heinisuon lounaispuolinen ennakkoraivaus-ensiharvennuskuvio ja Kalliojärven eteläpuolinen ensiharvennuskuvio). Lisäksi lupahakemuksen sivulla 1 ensiharvennettaviksi mainittuja kuvioita A189 ja A54 emme löytäneet kartoilta lainkaan. Oranssiksi väritettyä kuviota A170 ei puolestaan mainita sivun 1 toimenpideluettelossa.

Karttojen epäselvyyksiin hakija vastasi osin muistutuksessamme jättämässään vastineessa, mutta kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien kannalta vähin vaatimus on, että annettu informaatio on alusta alkaen yksiselitteistä ja aineisto laadukasta.

Maastossa maisematyölupahakemuksesta tiedotettiin oikeaan aikaan ja oikeissa paikoissa, mutta tiedotteet liitteineen oli kiinnitetty tai ripustettu puihin siten, että lukuisat ohikulkijat eivät todennäköisesti niitä huomanneetkaan. Kun paperi-informaatio oli osin kätkössä oksien lomassa, on alueen virkistyskäyttäjien ollut vaikea tutustua hankkeeseen ja käyttää perustuslain 20 §:n mukaista mahdollisuuttaan osallistua elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

4. Maanomistaja ei kärsi taloudellisesti maisematyöluvan epäämisestä

Maankäyttö- ja rakennuslain 140 §:ssä todetaan, että ”jos lupa muuhun toimenpiteeseen mainituilla alueilla evätään eikä maanomistaja sen vuoksi voi kohtuullista hyötyä tuottavalla tavalla käyttää hyväkseen maataan, hänellä on oikeus saada kunnalta tai, jos alue on tarkoitettu tai osoitettu valtion tarpeisiin, tältä korvaus vahingosta, joka hänelle siitä aiheutuu”.

Koska esimerkiksi Jari Ollilan kuviot kuuluvat natura-alueeseen, niiden suojelusta ei voi saada Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO:n mukaista korvausta. Mikäli maanomistaja on hakkaamisen sijasta kiinnostunut rauhoittamaan metsänsä metsätaloustoimilta, hänen on mahdollista neuvotella ELY-keskuksen kanssa, olisiko muita korvauksia saatavilla (Pirkanmaan ELY-keskus, ylitarkastaja Auli Suvanto, suull. tiedonanto 24.10.2011).

Nokialla 17.2.2014

Timo Lepistö, puheenjohtaja
Nokian Luonto ry.

Kaija Helle, sihteeri
Nokian Luonto ry.

LIITTEET

- Nokian rakennus- ja ympäristölautakunnan päätös maisematyöluvasta 24.1.2014
- Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunto 2.10.2013
- Maisematyölupahakemuksen liitekartat